

ЛЮДИНОЗНАВЧІ СТУДІЇ

Серія «Педагогіка», 7/39 (2018), 172–184

HUMAN STUDIES

Series of «Pedagogy», 7/39 (2018), 172–184

УДК 373.2(438)

МАЖЕЦ Божена – доктор, ад'юнкт кафедри педагогіки, Вища школа бізнесу у Домброві Гурнічей, вул. Зигмунта Сепляка, 1с, Домброва Гурніча, 41-300, Польща (bmarzec@wsb.edu.pl)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8162-4648>

ResearcherID: <http://www.researcherid.com/rid/D-5920-2018>

DOI: <https://doi.org/10.24919/2313-2094.7/39.140948>

Бібліографічний опис статті: Marzec, B. (2018). Przedszkola niepubliczne a kształtowanie sieci przedszkoli w Polsce. *Людинознавчі студії: зб. наук. праць ДДПУ імені Івана Франка. Серія «Педагогіка», 7/39, 172–184.* doi: 10.24919/2313-2094.7/39.140948.

Історія статті

Одержано: 5 березня 2018

Подано до редакції: 10 липня 2018

Прорецензовано: 10 травня 2018

Доступ он-лайн: 12 вересня 2018

**PRZEDSZKOLA NIEPUBLICZNE
A KSZTAŁTOWANIE SIECI PRZEDSZKOLI
W POLSCE**

**НЕДЕРЖАВНІ ЗАКЛАДИ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ
ТА ФОРМУВАННЯ МЕРЕЖІ ДОШКІЛЬНИХ УСТАНОВ
У ПОЛЬЩІ**

Анотація. У статті розкрито принципи функціонування недержавних закладів дошкільної освіти у Польщі та їх вплив на локальну мережу дошкілля. На прикладі муніципалітету Домброва Гурніча доведено, що, незважаючи на ліквідацію значної кількості дошкільних закладів на початку децентралізації освіти в Польщі, їх число збільшилося. Висвітлено нормативно-правові засади створення недержавних закладів дошкільної освіти. Недержавними дитячими установами можуть керувати юридичні особи, крім органів місцевого самоврядування, наприклад, компанії, асоціації, фонди, релігійні організації, або фізичні особи. Закон «Про систему освіти» точно регламентує умови та принципи, на підставі яких недержавний заклад дошкільної освіти може функціонувати.

Ці дошкільні заклади є організаційно незалежними від органів місцевого самоврядування. З метою задоволення освітніх потреб дітей у

віці до 6 років, ці установи можуть здійснювати підготовку до школи на основі окремих угод з місцевими органами влади.

З'ясовано, що польські дослідники (Б. Сьліверський, Г. Грабовський, Ц. Гуз, Т. Левовицький, Х. Мушинський, П. Свіняєвіч, Я. Круковська, М. Лаковська-Мадурович, Я. Лукомська) відзначають, що недержавні дошкільні установи мають значну автономію у сфері організаційних, програмних, методичних та доглядальницьких змін до позитивних аспектів реформування системи освіти. Висвітлено негативні аспекти: низький соціальний досвід у сфері самоврядування, зменшення кількості дітей, охоплених інституційною дошкільною освітою, ліквідації дошкільних установ, значне зменшення державних та місцевих бюджетів на утримання, збільшення батьківських витрат на відвідування дітей у закладах дошкільної освіти, погіршення матеріальних умов дитячих садків та зменшення заробітної плати вихователям. Розкрито найбільш важливі питання, пов'язані з діяльністю органів місцевого самоврядування у галузі дошкільної освіти.

Ключові слова: мережа закладів дошкільної освіти, приватні, муніципальні заклади дошкільної освіти, виховання, шестирічки, Польща.

Aktualność problemu. Trudna sytuacja gospodarcza i finansowa w Polsce oraz małe doświadczenie społeczne w zakresie samorządności odbiło się negatywnie zwłaszcza na najniższym szczeblu edukacji – na warunkach rozwoju i wychowania dzieci w wieku przedszkolnym oraz sytuacji placówek przedszkolnych. Świadczyć mógł o tym w początkowej fazie m.in. wyraźny spadek liczby dzieci objętych instytucjonalnym wychowaniem przedszkolnym, zamykanie przedszkoli, znaczny spadek wydatków państwa i samorządów lokalnych na utrzymanie przedszkoli, wzrastające obciążenia rodziców kosztami uczęszczania dzieci do placówek przedszkolnych, pogarszające się materialne warunki pracy przedszkoli oraz spadek uposażenia zatrudnionej w nich kadry pedagogicznej (Trębska, 1997, s. 40).

Stan taki, dodatkowo pogarszający się z roku na rok, budził uzasadnione zaniepokojenie i sprzeciw osób mających świadomość ogromnego znaczenia potrzeb edukacyjnych małych dzieci oraz dostrzegających szczególną rolę instytucji wspomagających rozwój dziecka – zwłaszcza przedszkoli.

Próby określenia dokonań, niedostatków i problemów tego obszaru edukacji ponawiane były wielokrotnie. Wśród licznych publikacji jakie ukazały się na ten temat, na szczególną uwagę zasługuje wydana pod koniec 1996 roku książka S. Guz «Edukacja przedszkolna w okresie przemian» (Guz, 1996). Autorka podjęła próbę ukazania problemów wychowania przedszkolnego w Polsce w latach dziewięćdziesiątych XX wieku. Przedstawiając realny obraz edukacji przedszkolnej w okresie przemian politycznych i społeczno-gospodarczych, autorka ukazała jednocześnie kierunki tych zmian oraz możliwości i sposoby rozwiązywania różnych problemów.

Celem artykułu jest przedstawienie zasad tworzenia i funkcjonowania niepublicznych przedszkoli i innych form wychowania przedszkolnego w Polsce oraz ich wpływ na kształtowanie lokalnych sieci przedszkoli. Pragnę pokazać, iż mimo likwidacji znaczącej liczby przedszkoli w początkowej fazie decentralizacji oświaty w Polsce, ich liczba nie zmalała, lecz wzrosła. Na poparcie tej tezy dokonana zostanie analiza danych uzyskanych z gminy Dąbrowa Górnicza.

Prezentacja podstawowego materiału. W materiałach Ministerstwa Edukacji Narodowej czytamy, że: «W pierwszym etapie reformowania systemu edukacji skoncentrowano się na najistotniejszych jej członach, takich jak: regulacje prawne; organizacja kuratoriów oświaty; infrastruktura szkolna; plany, programy i podręczniki; doskonalenie nauczycieli; (...) finansowanie reform oświaty; (...) treści postanowień Karty Nauczyciela, która motywuje i finansowo gratyfikuje efekty działań tych, którzy uczą i wychowują; monitorowanie i promocja reformy» («O reformie», 2000).

Należy podkreślić dużą popularność nowych typów przedszkoli we wszystkich regionach. Samorządowcy wyrażają się bardzo pozytywnie o wprowadzonej kilka lat temu, w 2008 r., zmianie ustawowej umożliwiającej otwieranie placówek, takich jak punkty przedszkolne i zespoły wychowania przedszkolnego, podkreślając, że znacznie rozszerzyły one ofertę edukacyjną w ich gminach. Ta forma placówek jest jednak szczególnie powszechna w regionach i gminach o mniejszej gęstości zaludnienia i bardziej rozproszonej zabudowie, choć nie jest to zasada pozbawiona wyjątków, albowiem punkty przedszkolne powstają także w największych miastach (Swianiewicz, Krukowska, & Lackowska-Madurowicz, 2012, s. 25–26).

Podczas gdy zdecydowana większość gmin deklaruje prowadzenie co najmniej jednego przedszkola publicznego, to uderzające są znaczne różnice odsetka gmin, w których funkcjonują przedszkola niepubliczne.

Do pozytywnych aspektów reformowania systemu edukacji B. Śliwer-ski zalicza: nadanie przedszkolom i szkołom znacznej autonomii na zachodzące w nich procesy zmian organizacyjnych, programowych, metodycznych i opiekuńczo-wychowawczych; wzrost wśród nauczycieli zainteresowania podnoszeniem kwalifikacji zawodowych w formie kształcenia, doksztalcania; zmianę form i metod doskonalenia zawodowego nauczycieli (priorytet warsztatów, gier dydaktycznych, metody projektów nad wykładami, lekcjami pokazowymi, spotkaniami z ekspertami). Zmianie uległy formy i treści jego realizacji. Już nie władze oświatowe wskazują, czego mają uczyć nauczyciele. Decydują o tym oni sami. Dzięki reformie istnieje realna szansa przywrócenia nauczycielom zaufania społecznego przez zwiększenie ich odpowiedzialności za wykonywane zadania wraz z zagwarantowaniem stałego wzrostu wynagrodzeń, odpowiedniego do wykształcenia i stopnia awansu zawodowego.

Po stronie pasywów B. Śliwerski wylicza sporo cieni reformy systemu edukacji. Wiele z nich nie jest następstwem zachodzących zmian w edukacji, lecz stanowi relikty przeszłości. Reforma systemu edukacji nie spełni pokładanych w niej nadziei i oczekiwań, jeżeli w szkołach i placówkach oświatowych będą «pracować w przeważającej mierze ci sami nauczyciele, którzy pracowali w niej przez reformą (...), a oświata będzie instrumentem gier politycznych partii realizujących swoje partykularne interesy» (Śliwerski, 2000).

Z wstępnego bilansu aktywów i pasywów reformy systemu edukacji wynika, że nie została ona w wystarczającym stopniu przygotowana w sensie koncepcyjnym, kadrowym, infrastrukturalnym i finansowym.

Zdaniem B. Śliwerskiego polepszenie warunków płacy i pracy nauczycieli stanowi «dobry moment, by z tego zawodu odeszli ludzie dysponujący wprawdzie dyplomami, ale niedouczeni, wtórni analfabeci wobec nowoczesnej pedagogiki, frustraci, «farbowane lisy» pedagogicznego postępu, cwaniacy, racjonalni sadyści, zakompleksieni nieudacznicy, przeciwnicy uczciwej, wytężonej pracy na rzecz młodego pokolenia i własnego permanentnego samodoskonalenia. Najwyższy czas, by zerwać z nieomylnością i nietykalnością nauczycieli, ze sztucznym podtrzymywaniem autorytetu czy szacunku wobec tych spośród nich, którzy na to nie zasługują nawet w jednym procencie» (Śliwerski, 2000, s. 3). To ich ma na myśli G. Grabowski gdy pisze, że «nie dlatego pracują źle, że im się źle płaci, ale dlatego, że inaczej nie potrafią». Autor ten w otocze reformy systemu edukacji doszukuje się jedynego plusa w selekcji nauczycieli: «Jeżeli nie będzie przebiegała z dbałością o jej poziom, można liczyć na to, że w szkołach pozostaną jedynie najlepsze jednostki, oddane kształceniu nowych pokoleń (...) Nie wiadomo jednak, jakimi kryteriami będą się kierować dyrektorzy szkół» (Grabowski, 1998, s. 6).

W Polsce po roku 1989 odrodził się ruch szkół i instytucji oświatowych alternatywnych – szkół prywatnych, szkół społecznych, szkół «twórczych» oraz przedszkoli prywatnych. Fakt ten zburzył dotychczasowy «ład społeczny» i położył cień na funkcjonowanie edukacji w sposób narzucony przez system oświaty. Nasilające się procesy demokratyzacji doprowadziły do przebudowy państwa, w tym jego najważniejszej części tj. edukacji zastępując doktrynę edukacji adaptacyjnej – utrwalającej typowe dotąd modele życia społecznego, «zamrażającej» zmiany, przystosowującej nowe pokolenia do zastanej rzeczywistości – doktryną edukacji krytycznej pobudzającej do innowacji i twórczości (Lewowicki, 2002, s. 20).

Dnia 10 stycznia 2008 roku podpisano rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej w sprawie rodzajów innych form wychowania przedszkolnego, warunków tworzenia i organizowania tych form oraz sposobu ich działania.

«Wszystkie dzieci wymagają jak najwcześniejszego objęcia edukacją przedszkolną i lepszego przygotowania do edukacji szkolnej. Liczymy na to,

że dzięki przepisom wprowadzonym przez nowe rozporządzenie edukacja przedszkolna będzie coraz powszechniejsza» (Leśniak, 2017). Celem wprowadzonego rozporządzenia było m.in. upowszechnianie edukacji przedszkolnej.

Gminy mogły organizować różne formy wychowania przedszkolnego. Takie alternatywne placówki mogły działać krócej niż publiczne przedszkola albo funkcjonować np. tylko w niektóre dni. Musiały jednak spełniać właściwe warunki: bezpieczne i higieniczne pomieszczenia, pomoce dydaktyczne niezbędne do realizacji podstawy programowej wychowania przedszkolnego lub wybranej części tej podstawy.

Tego typu placówki mogły prowadzić osoby prywatne, otrzymując na każdego wychowanka dotację z budżetu gminy w wysokości nie wyższej niż 40 % kosztów ponoszonych na jedno dziecko w przedszkolu publicznym. Zamiast wymaganego w przedszkolu publicznym statutu należało przedstawić projekt organizacji wychowania.

Pomysł takiej formy edukacji był odpowiedzią na potrzeby środowisk, w których dzieci nie miały dostępu do edukacji przedszkolnej, zwłaszcza na terenach wiejskich. Dzięki alternatywnym formom dzieci wyrównywały szanse edukacyjnego startu.

Kontrowersje i protesty wywołał fakt zapisania przez Panią minister, że w grupie może być do 25 dzieci, jak w zwykłych przedszkolach. Dotąd było 15. Taki stan rzeczy wzbudził obawy, że w przyszłości inne formy wychowania przedszkolnego zdominują całodzienné przedszkola, a przecież powinny być traktowane tylko jako uzupełnienie, a nie zastępowanie dotychczasowych rozwiązań.

Zmiana ustroju w Polsce wywołała proces przekształcania gospodarki centralnie planowanej z własnością państwową w gospodarkę wolnorynkową, w której dominuje własność prywatna (Leśniak, 2017). Zgodnie z art. 82 Ustawy o systemie oświaty z dnia 7 września 1991 roku, osoby prawne i fizyczne mogą zakładać niepubliczne przedszkola po uzyskaniu wpisu do ewidencji prowadzonej przez jednostkę samorządu terytorialnego, która przesyła zaświadczenie o wpisie do kuratorium oświaty i urzędu skarbowego. Przedszkola te są objęte nadzorem pedagogicznym kuratora oświaty.

Droga do założenia placówki nie jest łatwa lecz mimo to obserwujemy ogromny wzrost liczby niepublicznych przedszkoli, o czym pisano wcześniej, jak również zainteresowanie rodziców wyborem tego typu placówki. Powstające coraz częściej przedszkola niepubliczne oferują rodzicom i ich dzieciom coraz to nowe formy zajęć. Języki obce, taniec, rytmika, zajęcia teatralne, powoli stają się standardem w nowoczesnym nauczaniu przedszkolnym.

Przedszkola niepubliczne otrzymują dotację z budżetu gminy w wysokości nie niższej niż 75 % ustalonych w budżecie danej gminy wydatków bieżących ponoszonych w przedszkolach publicznych w przeliczeniu na jednego ucznia. Placówki tego typu przyczyniają się do zmniejszania kosztów

ponoszonych na prowadzenie przedszkoli. Powstałe z tego tytułu oszczędności mogą być przeznaczone na inne wydatki związane z prowadzeniem placówek oświatowych. Pomimo tych zalet dyrektorzy przedszkoli publicznych decydując się na prywatyzację swoich placówek musieli pokonać opór nauczycieli i urzędników.

Podstawowe informacje o stopniu scholaryzacji przedszkolnej, liczbie poszczególnych typów przedszkoli, miejsc przez nie zapewnianych i dzieci do nich uczęszczających zapewnia System Informacji Oświatowej (SIO). Część danych pochodzących z tego systemu jest udostępnianych także w ramach corocznie aktualizowanego BDL (Bank Danych Lokalnych) prowadzonego przez GUS. Obowiązek raportowania zasobów infrastrukturalnych, kadrowych, danych dotyczących liczby dzieci w przedszkolach poszczególnych typów, a także danych finansowych dotyczących dochodów i wydatków związanych z edukacją przedszkolną znacznie ułatwia diagnozę dostępności do tego szczebla edukacji na poziomie poszczególnych JST, a także umożliwiają analizę jej zróżnicowań przestrzennych. Bieżąca i szczegółowa ewidencja dostępności do edukacji przedszkolnej jako usługi świadczonej przez samorządy lokalne naraża jednak wielu problemów (Swianiewicz et al., 2012, s. 22).

W zakresie typów przedszkoli i rodzajów organów je prowadzących można zaobserwować zróżnicowanie, z którego wyłaniają się specyficzne cechy poszczególnych regionów. Poniżej spróbujemy wskazać najistotniejsze z nich.

W zakresie typów podmiotów prowadzących przedszkola niepubliczne udało się zaobserwować następujące prawidłowości: zróżnicowana popularność przedszkoli prowadzonych przez instytucje związane z Kościołem; zaangażowanie podmiotów prywatnych; zróżnicowanie aktywności organizacji pozarządowych na lokalnym i regionalnym rynku edukacyjnym (Swianiewicz et al., 2012, s. 26).

Liberalizacja ustawy o systemie oświaty i powiązanych z nią przepisów pozwoliła jednocześnie na rozszerzenie zakresu edukacji przedszkolnej przez wykorzystanie na potrzeby dzieci 3-, 4- i 5-letnich części pomieszczeń znajdujących się w szkołach podstawowych.

W ostatnich latach debata publiczna na temat sposobu realizacji zadania własnego samorządów, jakim jest edukacja przedszkolna, stała się żywsza niż kiedykolwiek wcześniej. Dzieje się tak z kilku powodów. Po pierwsze, wyraźnie wzrosły potrzeby i oczekiwania społeczne w tym zakresie. Po drugie, w mediach szeroko dyskutowano najbardziej palące dla mieszkańców problemy i zmiany związane z ofertą edukacji przedszkolnej, takie jak deficyt miejsc w przedszkolach czy zmiana sposobu naliczania opłat i wprowadzane przy tej okazji przez wiele samorządów podwyżki (Swianiewicz et al., 2012, s. 33).

Temat przedszkoli jest nieustannie poruszany w mediach, głównie pod kątem braku miejsc dla dzieci. Kiedy dawno już wyczerpały się miejsca w publicznych przedszkolach, rodzice próbują znaleźć dla swoich pociech miejsce w prywatnych placówkach, najlepiej w małej odległości od miejsca zamieszkania. W związku z czym pomysł na założenie przedszkola może okazać się bardzo dobry i dochodowy.

Zakładanie przedszkoli niepublicznych

Przedszkole jest to placówka dydaktyczno-wychowawczo-opiekuńcza, działająca na podstawie ustawy o systemie oświaty z 7 września 1991 r., wpisana do ewidencji prowadzonej przez gminę, na której terenie się znajduje, realizująca podstawę programową określoną przez ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania.

Osoby prowadzące przedszkola poza sprawowaniem opieki nad dziećmi, mają obowiązek prowadzenia zadań wychowawczych i edukacyjnych.

W Polsce istnieje możliwość założenia przedszkola przez osoby fizyczne i prawne. Nazwanie placówki «przedszkolem» niesie za sobą szereg wymogów, które stoją przed przyszłym właścicielem.

Czynność polegająca na prowadzeniu niepublicznego przedszkola co do zasady nie jest działalnością gospodarczą, a co za tym idzie – nie wymaga rejestracji w CEIDG (Centralna Ewidencja i Informacja o Działalności Gospodarczej). Natomiast jeśli chodzi o osoby prawne, które chcą założyć przedszkole – muszą zarejestrować się w Krajowym Rejestrze Sądowym.

Utworzenie przedszkola ma swoje założenia w przepisach ustawy o systemie oświaty i wymagane jest zgłoszenie takiej działalności jednostce samorządu terytorialnego jak gmina czy powiat. Jednostki z kolei wydają zaświadczenie, że przedszkole zostało wprowadzone do ewidencji i przekazują kopię kuratorowi oświaty i organowi podatkowemu. Aby dokonać rejestracji, należy przedstawić statut zgodnie z którym będzie działa placówka, przedstawić projekt organizacji wychowania przedszkolnego – w przypadku założenia innej formy wychowania przedszkolnego jak punkty przedszkolne i zespoły wychowania przedszkolnego.

Niezwykle ważne jest zatrudnienie wykwalifikowanej kadry pedagogicznej. Osoba, która będzie prowadzić taką placówkę, nie musi mieć wykształcenia kierunkowego. Kwalifikacje nauczyciela dzieci w wieku przedszkolnym potwierdzają:

- studia wyższe na kierunku pedagogicznym o specjalizacji wczesnoszkolnej lub przedszkolnej;
- zakład kształcenia nauczycieli w specjalności do pracy z dziećmi w wieku przedszkolnym lub wczesnoszkolnym.

Przedszkole mogą prowadzić jedynie osoby prawne lub osoby fizyczne. Przepisy jasno zakazują prowadzenie takich placówek przez spółki osobowe.

W przypadku założenia przedszkola w spółce z o.o. lub w spółce akcyjnej – należy wcześniej zarejestrować się w KRS (Krajowy Rejestr Sądowy). Osobowość prawną wśród spółek posiadają wyłącznie spółki kapitałowe, czyli spółka z o.o. i spółka akcyjna.

Założenie własnego przedszkola wcale nie należy do łatwych. Należy pamiętać przede wszystkim o tym, że przedszkole może funkcjonować jedynie jako działalność prowadzona w ewidencji oświatowej lub w formie spółki akcyjnej czy spółki z ograniczoną odpowiedzialnością. Łączy się to z szeregiem utrudnień i brakiem większości przywilejów. Jednak po przejściu wszystkich formalności – początkujący przedsiębiorcy nie żałują podjętej wcześniej decyzji, dlatego warto przemyśleć założenie własnego przedszkola. Przed uruchomieniem przedszkola, podobnie jak w przypadku innych zakładów pracy, należy spełnić szereg wymogów dotyczących zatrudnienia pracowników (Dubetz & Rofrano, 2018).

Niezależnie od wniosku o wpis placówki do ewidencji placówek oświatowych należy pamiętać o wniosku o udzielenie dotacji na rok kolejny. Zgodnie z przepisami ustawy o systemie oświaty wniosek taki należy złożyć najpóźniej do 30 września roku poprzedzającego rok na który dotacja ma być udzielona. Gmina musi bowiem ująć dotację w budżecie na rok kolejny, stąd konieczne jest powiadomienie gminy o planowanym uruchomieniu przedszkola. We wniosku takim należy podać prognozowaną liczbę dzieci, które będą uczęszczały do przedszkola.

W 1992 r. wszystkie gminy obligatoryjnie objęły na własność przedszkola i równocześnie przejęły odpowiedzialność za zarządzanie nimi. Musiały je finansować wyłącznie z dochodów własnych, bez celowego wsparcia finansowego z budżetu centralnego. Spowodowało to duże napięcia w ich budżetach. Wiele gmin, zwłaszcza gmin wiejskich, zareagowało na tę sytuację zamykając przedszkola.

Analiza przypadku

Pragnąc przeprowadzić analizę zmian zachodzących w ofercie edukacyjnej gmin w zakresie wychowania przedszkolnego zwróciłam się z prośbą do kilkunastu organów prowadzących o udostępnienie informacji na ten temat. Odpowiedzi pozytywnej udzielił mi tylko Wydział Oświaty Urzędu Miejskiego w Dąbrowie Górniczej oraz Wydział Edukacji w Siewierzu. Pozostałe organy prowadzące odmówiły tłumacząc, że wymagałoby to dodatkowych nakładów pracy, aby odtworzyć zmiany zachodzące w sieci przedszkoli na przestrzeni bez mała 30 lat. Z tego względu zmiany w sieci przedszkoli zostały przeanalizowane na przykładzie gminy Dąbrowa Górnicza, która jest zdecydowanie większa, od Siewierza.

Pierwsze zmiany zostały wprowadzone Uchwałą nr XVIII/139/91 Rady Miejskiej w Dąbrowie Górniczej z dnia 28 sierpnia 1991 r. Pierwotnie na

terenie tego miasta funkcjonowało 39 przedszkoli (tak wynika z ich numeracji). Przedszkola po przejęciu do prowadzenia przez gminę były sukcesywnie likwidowane.

Z dniem 31 sierpnia 1992 roku zostały zlikwidowane dwa przedszkola. Likwidacja była spowodowana zbyt małą liczbą dzieci («starzejące się» osiedla) oraz likwidacją zakładu pracy (przedszkole przyzakładowe).

Z dniem 31 sierpnia 1993 roku zlikwidowano kolejne przedszkole. W zamian za to od 1 września 1993 r. utworzono oddział przedszkolny w położonej nieopodal szkole podstawowej.

Z dniem 31 grudnia 1993 roku likwidacji uległy cztery przedszkola, ale we wszystkich czterech przypadkach jednocześnie utworzono oddziały przedszkolne w pobliskich szkołach podstawowych.

Kolejna likwidacja przedszkoli nastąpiła z dniem 31 sierpnia 1996 roku. Zlikwidowano wówczas trzy przedszkola, z czego w jednej ze szkół podstawowych utworzono oddziały przedszkolne.

Z dniem 31 sierpnia 1999 roku podjęto decyzję o likwidacji następnego przedszkola.

Z dniem 31 sierpnia 2002 roku zlikwidowano jedno przedszkole, ale 1 września 2002 r. inne przedszkole przejęło dokumentację, mienie i pracowników zlikwidowanego przedszkola.

Z dniem 31 sierpnia 2003 roku zlikwidowano przedszkole, ale do 31 sierpnia 2003 r. w budynku zlikwidowanego przedszkola funkcjonowały oddziały przedszkolne innego przedszkola. 1 września 2003 r. oddziały te zostały włączone do głównego budynku przedszkola.

Z dniem 31 sierpnia 2016 roku utworzono osiem zespołów szkolno-przedszkolnych. Jeden z połączenia istniejącego przedszkola ze szkołą podstawową, z pozostałe siedem poprzez założenie przedszkoli i połączenie ich z istniejącymi szkołami podstawowymi.

Z dniem 1 września 2017 roku usankcjonowano funkcjonowanie oddziałów przedszkolnych w czterech szkołach podstawowych, poprzez zmiany nazw: Szkoła Podstawowa nr ... z Oddziałami Przedszkolnymi. Założono również kolejne przedszkole i połączono go z funkcjonującą szkołą podstawową, tworząc kolejny zespół szkolno-przedszkolny.

Powstały jednak przedszkola niepubliczne. Na terenie Dąbrowy Górniczej funkcjonuje ich trzynaście. Utworzone zostały w różnym czasie od 2004 roku do 2017 roku. Szczegółowe zestawienie ewidencji przedszkoli niepublicznych na terenie Dąbrowy Górniczej uzyskano na podstawie danych Wydziału Oświaty Urzędu Miejskiego w Dąbrowie Górniczej.

Z analizy powyższych danych wynika, że w wyniku modernizacji sieci przedszkoli na terenie gminy Dąbrowa Górnicza w latach 1989–2017 likwidacji uległo 9 przedszkoli publicznych. Od 1992 do 2003 roku zlikwidowano teoretycznie 13 przedszkoli. Teoretycznie, ponieważ utworzono jedno-

cześnie w pięciu szkołach podstawowych oddziały przedszkolne, a więc tak naprawdę likwidacji uległo 8 przedszkoli.

Przełomowym dla kształtowania sieci przedszkoli okazał się rok 2016, kiedy to na terenie gminy założono 7 przedszkoli publicznych. W większości przypadków przedszkola te powstały na bazie już istniejących w szkołach oddziałów przedszkolnych.

Należy pamiętać, że podczas gdy likwidowano przedszkola publiczne, powstawały w to miejsce przedszkola niepubliczne. W 2004 roku powstał oddział przedszkolny w Katolickiej Szkole Podstawowej, w 2008 roku utworzono dwa przedszkola, w 2010 – jedno, w 2011 – trzy, w 2012 – jedno, w 2013 – trzy, w 2015 – jedno i w 2017 – jedno. Bilans zmian jest taki, że w miejsce 39 przedszkoli funkcjonujących na terenie gminy Dąbrowa Górnicza w roku 1989, liczba przedszkoli wzrosła do 43 w roku 2017.

Przedszkola publiczne i niepubliczne funkcjonują najczęściej 10 godzin, a rodzic przyprowadza dziecko do godziny ustalonej w regulaminie przedszkola. «Zerówki» zaplanowane są zawsze na 5 godzin zajęć dziennie. Uczęszczanie dzieci do «zerówek» jest bezpłatne, natomiast w przedszkolach rodzice muszą ponosić odpłatność za pobyt dziecka i za wyżywienie wg zasad obowiązujących w danej placówce. Odpłatności dla przedszkoli publicznych ustalają najczęściej rady gmin i miast uwzględniając środki na utrzymanie tych przedszkoli w budżetach.

Wnioski

Ustawa o systemie oświaty stworzyła możliwość funkcjonowania dwóch rodzajów przedszkoli: publicznych i niepublicznych. Samorządy, czyli gminy lub miasta mogą prowadzić przedszkola publiczne. Przedszkola takie nazywane są: przedszkolami publicznymi lub samorządowymi. Do niedawna oznaczone były wyłącznie numerem, ale ostatnio otrzymują także nazwy. Samorządy mają obowiązek zapewnić wszystkim dzieciom 6 letnim możliwość bezpłatnego uczęszczania do oddziałów przygotowujących dzieci do szkoły. Nadzór samorządu nad przedszkolami publicznymi pełnią odpowiednie wydziały urzędów gmin czy miast najczęściej nazywane wydziałami oświaty, lub edukacji.

Przedszkola niepubliczne prowadzone mogą być przez osoby prawne inne niż samorządy np. firmy, spółki, stowarzyszenia, fundacje, organizacje religijne, albo jak jest najczęściej przez osoby fizyczne. Ich nazwy najczęściej nawiązują do bohaterów bajek, albo położenia. Ustawa o systemie oświaty precyzyjnie reguluje warunki i zasady na podstawie których może rozpocząć i zakończyć działalność przedszkole niepubliczne. Przedszkola niepubliczne są niezależne organizacyjnie od samorządów. Wiążą je z samorządem przepisy wynikające z ustawy dotyczące dofinansowania. W celu uzupełnienia

oferty edukacyjnej dla dzieci w wieku 6 lat przedszkola niepubliczne mogą prowadzić również «zerówki» na podstawie oddzielnych uzgodnień z samorządem.

References

- Dubetz, N.E., & Rofrano, F.** (2018). Pre-Kindergarten and Kindergarten Learners. *The TESOL Encyclopedia of English Language Teaching*, 1–8. doi: [10.1002/9781118784235.eelt0198](https://doi.org/10.1002/9781118784235.eelt0198) [in English].
- Grabowski, G.** (1998a). Czym skończy się reforma szkół? [What will the school reform end with?]. *Nasz Dziennik – Our Journal*, 231, 6–7 [in Polish].
- Grabowski, G.** (1998b). Nauczyć, jak uczyć [Teach, how to do it]. *Gazeta Wyborcza – Election newspaper*, 58, 11 [in Polish].
- Guz, S.** (1996). *Edukacja przedszkolna w okresie przemian [Pre-school education in the period of changes]*. Warszawa: WSP TWP [in Polish].
- Leśniak, M.** (2017). *Wychowanie przedszkolne – moralny i prawny obowiązek władz samorządowych [Preschool education – moral and legal obligation of local government authorities]*. Retrieved February 5, 2018, from www.malopolska.edu.pl [in Polish].
- Lewowicki, T.** (2002). *Przemiany oświatowe [Educational changes]*. Warszawa: Wydawnictwo «Żak» [in Polish].
- Nowosad, I.** (2007). Opinie nauczycieli o zmianach w systemie szkolnym po reformie na tle debaty społecznej [Teachers' opinions on changes in the school system after the reform against the background of social debate]. In R. Kwiecińska, S. Kowal, M. Szymański (Eds.), *Nauczyciel – Tożsamość – Rozwój – Teacher – Identity – Developement* (pp. 205–213). Kraków: Wydawnictwo Naukowe Akademii Pedagogicznej [in Polish].
- O reformie po dwóch latach [About the reform after two years]*. (2000). MEN. Warszawa. Retrieved February 8, 2018, from www.men.gov.pl [in Polish].
- Przyszczykowski, K.** (2004). Szanse i zagrożenia oświaty (samo)rządowej [Opportunities and threats of education]. In W. Ambrozik, K. Przyszczykowski (Eds.), *Uniwersytet, Społeczeństwo, Edukacja – University, Society, Education* (pp. 315–323). Poznań: Wydawnictwo Naukowe UAM [in Polish].
- Swianiewicz, P., Krukowska, J., Lackowska-Madurowicz, M., & Łukomska, J.** (2012). *Edukacja przedszkolna. Polityka samorządów gminnych w zakresie edukacji przedszkolnej [Preschool education. Municipal self-government policy in the field of pre-school education]*. Warszawa: Ośrodek Rozwoju Edukacji [in Polish].
- Śliwerski, B.** (2000). O pierwszym roku reformy oświaty [About the first year of the educational reform]. *Wszystko dla Szkoły – Everything for the school*, 10, 1–6 [in Polish].
- Trębska, A.** (1997). Transformacja ustrojowa a edukacja przedszkolna [Systemic transformation and pre-school education]. *Wychowanie na co dzień – Education on a daily basis*, 7–8, 40–43 [in Polish].

MARZEC Bożena – Doctor, adiunkt of the Pedagogy Department, High School of Business in Dąbrowa Górnicza, Zygmunta Cieplaka str., 1c, Dąbrowa Górnicza, 41-300, Poland (bmarzec@wsb.edu.pl)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8162-4648>

ResearcherID: <http://www.researcherid.com/rid/D-5920-2018>

DOI: <https://doi.org/10.24919/2313-2094.7/39.140948>

To cite this article: Marzec, B. (2018). Przedszkola niepubliczne a kształtowanie sieci przedszkoli w Polsce [Non-public kindergartens and development of nursery schools in Poland]. *Liudynoznavchi studii. Seriiia «Pedahohika» – Human Studies. Series of «Pedagogy»*, 7/39, 172–184. doi: 10.24919/2313-2094.7/39.140948 [in Polish].

Article history

Received: 5 March 2018

Accepted: 10 July 2018

Receives in revised form: 10 May 2018

Available online: 12 September 2018

NON-PUBLIC KINDERGARTENS AND DEVELOPMENT OF NURSERY SCHOOLS IN POLAND

Abstract. The aim of this article is to present the principles of creating and functioning of private kindergartens and other forms of pre-school education in Poland and their impact on shaping local networks of kindergartens. The author points out the example of Dąbrowa Górnicza commune that despite the liquidation of a significant number of kindergartens in the initial phase of decentralization of education in Poland, their number has not decreased, but has increased. It is precisely due to the possibility of creating non-public kindergartens.

Researchers dealing with this issue, such as B. Sliverski, G. Grabovski, S. Guz, T. Levovicki, H. Mushynski, P. Svianiewicz, J. Krukowska, M. Lackowska-Madurowich, J. Lukomska include assigning significant autonomy to kindergartens in the field of organizational, program, methodological and care-educational changes to the positive aspects of reforming the system of education. The negative aspects are: low social experience in the field of self-governance, a decrease in the number of children covered by institutional pre-school education, closing kindergartens, a significant decrease in state and local government expenditure on maintenance of kindergartens, increasing parental costs of attending children to pre-school institutions, worsening material conditions of kindergartens and decrease in the salary of the teaching staff employed in them.

The change in the system in Poland triggered the process of transforming the centrally planned economy with state property into a free market economy dominated by private ownership. In Poland after 1989, the movement of schools and alternative educational institutions, including private kindergartens, has been revived.

According to Art.82 of the Act on the education system of September 7, 1991, legal and natural persons may establish non-public kindergartens after receiving an entry in the register kept by the local government unit, which sends a certificate of entry to the school board and tax office. These kindergartens are covered by the pedagogical supervision of the school superintendent.

The conclusions presented at the end are a summary of the most important issues raised in the article, and therefore types of kindergartens, the obligation of local governments to provide all children aged 6 of free access to branches preparing children for school and payment for kindergartens.

Keywords: network of preschool establishments, private, municipal institutions for preschool education, education, children, Poland.

Acknowledgments. Sincere thanks to the staff at Department of Education of the Municipal Office in Dąbrowa Górnicza and the Education Department in Siewierz.

Funding. The author received no financial support for the research, authorship, and/or publication of this article.